

Poznań dnia 17 marca 2016 r.

INFORMACJA PRAWNA DOTYCZĄCA

ZMIAN W PRZEPISACH

**1. USTAWY O TERMINACH ZAPŁATY
W TRANSAKCJACH HANDLOWYCH**

ORAZ

KODEKSU CYWILNEGO

ORAZ

2. USTAWY O KREDYCIE KONSUMENCKIM

*sporządzona na potrzeby:
Stowarzyszenia Producentów Ryb Łososiowatych
z siedzibą w Lęborku*

TERMINY ZAPŁATY W TRANSAKCJACH HANDLOWYCH ORAZ KODEKS CYWILNY

Z początkiem roku weszła w życie nowelizacja Ustawy z dnia 8 marca 2013 r., o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (*Dz. U. 2013, poz. 403, ze zm.*).

Nowelizacja wprowadziła do w/w ustawy pojęcie „*odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych*”, będących od dnia 1 stycznia sankcją za nieterminowe regulowanie zobowiązań pieniężnych, przy czym dotyczy to tylko transakcji handlowych.

Nowelizacja wprowadziła zatem rozróżnienie, na odsetki ustawowe za opóźnienie oraz odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych. Te drugie odsetki stosuje się – od dnia 1 stycznia 2016 r. – jedynie w transakcjach handlowych.

Transakcje handlowe w rozumieniu w/w Ustawy to:

1. umowy, których przedmiotem są: odpłatne dostawy towarów lub odpłatne świadczenie usług,
oraz
2. stronami takich umów są:
 - a. przedsiębiorcy,
 - b. podmioty prowadzące działalność w zakresie działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego, a także wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów oraz wyrobu wina przez producentów będących rolnikami wyrabiającymi mniej niż 100 hektolitrów wina w ciągu roku gospodarczego,
 - c. osoby wykonujące wolny zawód,
 - d. oddziały i przedstawicielstwa podmiotów zagranicznych,
 - e. przedsiębiorcy zagraniczni w zakresie drobnej przedsiębiorczości,
 - f. przedsiębiorcy z państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej,
oraz
3. umowa jest zawierana w związku z wykonywaną przez nich działalnością.

Skrótowo można przyjąć, że za transakcję handlową rozumie się umowę zawieraną między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności. Taką umową będzie zatem umowa o zapłatę wynagrodzenia za wykonany projekt budowlany sporządzony przez architekta (*a więc osobę posiadającą wolny zawód*), w sytuacji, kiedy zamawiającym był inny przedsiębiorca, np. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością lub osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą. Gdyby zaś zamawiający był osobą fizyczną – umowa taka nie będzie uznana za transakcję handlową w rozumieniu w/w przepisu. Gdyby zaś ów architekt dokonywał zakupu pieczywa w lokalnej piekarni, u przedsiębiorcy prowadzącego działalność w zakresie prowadzenia piekarni, to umowa taka nie będzie uznana za transakcję handlową, z uwagi na fakt, że zakup pieczywa nie wchodzi w zakres działalności gospodarczej prowadzonej przez architekta.

Nowelizacja przewiduje, że w transakcjach handlowych, w których strony nie ustaliły terminu zapłaty, wierzycielowi bez wezwania przysługują odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych, liczonych po upływie 30 dni od dnia spełnienia świadczenia, do dnia zapłaty.

Z kolei, gdyby w umowie przewidziano termin zapłaty – poza transakcjami, których stroną jest podmiot publiczny – wierzycielowi przysługują odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych (*chyba, że uzgodniono wyższe odsetki*), za okres od dnia wymagalności świadczenia do dnia zapłaty, jeśli spełniono świadczenie a wierzyciel nie otrzymał zapłaty. Co do zasady, termin zapłaty nie może być dłuższy niż 60 dni od dnia doręczenia faktury lub rachunku, chyba, że strony zgodzą się na dłuższy termin zapłaty, a ustalenie takie nie jest rażąco nieuczciwe wobec wierzyciela. Co do zasady – w transakcjach, w których stroną jest podmiot publiczny, termin zapłaty wynosi 30 dni od dnia wykonania umowy.

Ustawa nowelizująca wprowadziła zapis, że strony nie mogą ustalić terminu odebrania przez dłużnika rachunku lub faktury. Zapis ten ma na celu eliminację praktyki polegającej na ustalaniu przez strony, że uznają, że doszło do doręczenia faktury w terminie 45 dni od dnia dostawy towaru. W ten sposób bowiem dochodziło do wydłużania terminu zapłaty, bowiem liczony jest on od doręczenia faktury.

Zmodyfikowany został zapis, polegający na przyznaniu uprawnienia każdemu wierzycielowi do żądania zwrotu zryczałtowanych kosztów odzyskiwania należności, w kwocie 40 Euro przeliczonej na PLN. Kwota ta przysługuje bez wezwania i bez konieczności udowodnienia kosztów poniesienia tej kwoty. Oczywiście, wierzyciel może żądać zwrotu kosztów przewyższającej tę kwotę, musi to jednakże udowodnić, a ponadto – kwota ta musi być uzasadniona (*a więc nie może być rażąco wygórowana*). Istotne, że uprawnienie to przysługuje od każdej transakcji handlowej, co znaczy, że w razie zawarcia kilku umów, wierzyciel jest uprawniony do żądania zapłaty tej kwoty w ilości odpowiadającej ilości zawartych umów.

Nowelizacja Ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych ustala wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych. W skali roku odsetki te wynoszą **stopę referencyjną Narodowego Banku Polskiego oraz osiem punktów procentowych**. Wysokość odsetek ustala się dwukrotnie w ciągu roku – w dniu 1 stycznia (*dla odsetek należnych za okres od dnia 1 stycznia do dnia 30 czerwca*) oraz 1 lipca (*dla odsetek należnych za okres od dnia 1 lipca do dnia 31 grudnia*). Minister gospodarki obwieszcza wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych.

Obecnie obowiązujące odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych wynoszą 9,50 % w stosunku rocznym (*na podstawie Obwieszczenia Ministra Rozwoju z dnia 7 stycznia 2016 r., w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych – M.P. 2016, poz. 43*).

* * *

Wraz z nowelizacją Ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, zmienione zostały przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące odsetek.

Rozróznilo odsetki kapitałowe od odsetek za opóźnienie. Odsetki kapitałowe są to odsetki należne z tytułu korzystania z cudzego kapitału (*najczęściej: odsetki od udzielonych pożyczek, kredytów, lokat terminowych, itp.*), z kolei zaś odsetki za opóźnienie przysługują w razie opóźnienia w zapłacie, a więc mają charakter odsetek karnych.

Odsetki o charakterze kapitałowym należą się zawsze wtedy, kiedy ich wysokość nie jest określona w umowie. Wynoszą one sumę **stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego oraz 3,5 punktów procentowych**. Obecnie odsetki te wynoszą 5 % w stosunku rocznym (*Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 stycznia 2016 r., w sprawie wysokości odsetek ustawowych – M.P. 2016, poz. 46*).

Co bardzo istotne, nowelizacja wprowadziła zapis, że nawet w razie wyboru prawa obcego w ramach danej umowy, zapisy polskiego kodeksu cywilnego o odsetkach maksymalnych stosuje się wprost; analogiczna sytuacja zachodzi wtedy, kiedy strony w umowie ograniczą lub wyłączą odsetki ustawowe – wtedy w życie wchodzi przepisy Kodeksu cywilnego.

Nadto, wraz ze zmianą wysokości odsetek ustawowych, wprowadzono także zmianę w zakresie wysokości odsetek maksymalnych. Odsetki wynikające z czynności prawnej nie mogą wynosić więcej niż odsetki maksymalne; w razie, gdyby wysokość odsetek określona w umowie przekraczała wysokość odsetek maksymalnych, wysokość ta jest automatycznie zmniejszana do wysokości odsetek maksymalnych. Od dnia 1 stycznia 2016 r., wysokość tak nie może przekraczać dwukrotności odsetek ustawowych, a więc nie może być wyższa niż 10 % w stosunku rocznym.

Nowelizacja zmieniła także wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie (*a więc tych odsetek, jakie mają charakter odsetek karnych*). Odsetki takie należą się w razie gdyby druga strona nie otrzymała zapłaty w terminie.

Odsetki te pozornie mogą zbiegać się z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych; pozorność zbiegu polega bowiem na tym, że odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych dotyczą jedynie transakcji handlowych, a więc stosunków prawnych między przedsiębiorcami (*wyjaśnienie poniżej*). Jeśli zaś nie mamy do czynienia z transakcją handlową, ze względu na to, że stronami danej umowy nie są przedsiębiorcy, ale np. przedsiębiorca i konsument, od opóźnionej zapłaty należą się odsetki ustawowe za opóźnienie.

Odsetki ustawowe za opóźnienie równe są sumie **stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego oraz 5,5 punktu procentowego**. Obecnie odsetki ustawowe za opóźnienie wynoszą 7 % w stosunku rocznym (*Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 stycznia 2016 r., w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie – M.P. 2016, poz. 47*).

Nowelizacja ograniczyła także możliwą wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych, przyjmując, że mogą one wynosić nie więcej niż dwukrotność odsetek ustawowych za opóźnienie. Gdyby odsetki za opóźnienie przewidziane w czynności prawnej, np., w umowie były wyższe niż odsetki maksymalne za opóźnienie, należą się odsetki maksymalne.

Co bardzo istotne, nowelizacja wprowadziła zapis, że nawet w razie wyboru prawa obcego w ramach danej umowy, zapisy polskiego kodeksu cywilnego o odsetkach maksymalnych za opóźnienie stosuje się wprost; analogiczna sytuacja zachodzi wtedy, kiedy strony w umowie

ograniczą lub wyłączą odsetki ustawowe za opóźnienie – wtedy w życie wchodzi przepisy Kodeksu cywilnego.

KREDYT KONSUMENCKI.

W dniu 11 marca 2016 r., weszła w życie długo wyczekiwana nowelizacja Ustawy z dnia 20 maja 2011 r., o kredycie konsumenckim (*Dz. U. 2014, poz. 1497 – t.j., ze zm.*), tj. Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r., o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw (*Dz. U. 2015, poz. 1357*). Nowelizacja wprowadziła w życie przepisy chroniące dłużników przed nadmiernym wyzyskiem ze strony wierzycieli.

Nowelizacja przewiduje, że w razie, gdyby nie doszło do zawarcia umowy o kredyt konsumencki, lub kredyt taki nie zostałby wypłacony w terminie z winy kredytodawcy, wszelkie koszty i opłaty, jakie kredytobiorca uścił w związku z ubieganiem się o wypłatę kredytu podlegają niezwłocznemu zwrotowi. Przepis ten chroni kredytobiorcę przed działalnością kredytodawców, pobierających z góry opłaty za udzielenie kredytu, sporządzenie analizy zdolności kredytowej, itp., jakie były pobierane nawet wtedy, kiedy dłużnik nie otrzymał kredytu.

W ramach nowelizacji, do Ustawy o kredycie konsumenckim wprowadzony został zapis mówiący o tym, że gdyby – w razie zaległości w spłacie kredytu – łączna wysokość odsetek oraz opłat z tytułu zaległości, była wyższa niż odsetki maksymalne za opóźnienie (*omówione powyżej*), należnych na dzień pobrania tych opłat lub odsetek, należy się tylko kwota opłat lub odsetek, odpowiadająca wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie. Przepis ten ma na celu ochronę kredytobiorcy przed naliczaniem nadmiernych kosztów związanych z prowadzeniem windykacji kredytu, np. opłat za monity telefoniczne, opłat za wezwania pisemne, opłat za stawiennictwo indykatora w siedzibie dłużnika, itp. Nowelizacja wprowadziła ograniczenie co do wysokości takich kosztów oraz samych odsetek za opóźnienie, limitując je do wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie (*a więc obecnie 14 % w stosunku rocznym*).

Najważniejszą nowelizacją wprowadzoną przez Ustawę z dnia 5 sierpnia 2015 r., jest ustalenie Maksymalnej Wysokości Pozaodsetkowych Kosztów Kredytu (*w skrócie MPKK*). W tym celu, wprowadzony został do Ustawy wzór ustalający wysokość takich kosztów. Przedstawia się następująco:

$$MPKK \leq (K \times 25 \%) + (K \times \frac{n}{R} \times 30 \%)$$

Gdzie poszczególne wyrażenia oznaczają:

- MPKK: Maksymalna Wysokość Pozaodsetkowych Kosztów Kredytu,
- K: kwota kredytu,
- n: wyrażony w dniach okres kredytowania,
- R: liczbę dni w roku.

Niezależnie od powyższego, MPKK nie może być wyższe od całkowitej kwoty kredytu. W praktyce, będzie to miało znaczenie w odniesieniu do kredytów długoterminowych; generalnie bowiem jest tak, że im dłuższy jest okres kredytowania, tym wyższa wartość MPKK.

Warto prześledzić jakie są MPKK dla kilku przykładowych kredytów:

1. kredyt na 5.000,00 zł, udzielany na 3 lata:

$$\begin{aligned} \text{MPKK} &\leq (5000 \times 25 \%) + (5000 \times \frac{1095}{365} \times 30 \%) \\ \text{MPKK} &\leq 1250 + (\frac{5475000}{365} \times 30 \%) \\ \text{MPKK} &\leq 1250 + (15000 \times 30 \%) \\ \text{MPKK} &\leq 1250 + 4500 \\ \text{MPKK} &\leq 5750 \end{aligned}$$

Oznacza to, że Maksymalne Pozakodeksowe Koszty Kredytu w wysokości 5.000 zł, udzielonego na 3 lata, nie mogą być wyższe niż 5.750 zł.

2. kredyt na 40.000,00 zł, udzielany na 6 lat:

$$\begin{aligned} \text{MPKK} &\leq (40000 \times 25 \%) + (40000 \times \frac{2190}{365} \times 30 \%) \\ \text{MPKK} &\leq 10000 + (\frac{86600000}{365} \times 30 \%) \\ \text{MPKK} &\leq 10000 + (240000 \times 30 \%) \\ \text{MPKK} &\leq 10000 + 72000 \\ \text{MPKK} &\leq 82000 \end{aligned}$$

Oznacza to, że Maksymalne Pozakodeksowe Koszty Kredytu w wysokości 40.000 zł, udzielonego na 6 lat, nie mogą być wyższe niż 82.000 zł. Należy jednak mieć na uwadze, że MPKK nie może być wyższe niż całkowita kwota kredytu.

3. kredyt Na 220.000,00 zł, udzielany na 12 lat:

$$\begin{aligned} \text{MPKK} &\leq (220000 \times 25 \%) + (220000 \times \frac{4380}{365} \times 30 \%) \\ \text{MPKK} &\leq 55000 + (\frac{963600000}{365} \times 30 \%) \\ \text{MPKK} &\leq 55000 + (2640000 \times 30 \%) \\ \text{MPKK} &\leq 55000 + 792000 \\ \text{MPKK} &\leq 847000 \end{aligned}$$

Oznacza to, że Maksymalne Pozakodeksowe Koszty Kredytu w wysokości 220.000 zł, udzielonego na 12 lat, nie mogą być wyższe niż 847.000 zł. Należy jednak mieć na uwadze, że MPKK nie może być wyższe niż całkowita kwota kredytu.

Nowelizacja wprowadza także regulacje szczegółowe dotyczące tzw. rollowania kredytów, a więc sytuacji polegającej na odroczeniu terminu spłaty kredytów lub udzielaniu innych kredytów w miejsce już zaciągniętych z ich jednoczesną spłatą. W takich sytuacjach, nowelizacja wprowadza szczegółowe zasady związane z naliczaniem MPKK.

W ślad za nowelizacją, doszło do zmian w bardzo niekorzystnym dla kredytodawców przepisie, tj. art. 45 ust. 1. Przepis ten przewiduje, że w przypadku naruszenia przez kredytodawcę określonych przepisów, w tym i przepisów o MPKK, kredytobiorca spłaca jedynie sam kredyt, bez odsetek i innych kosztów wskazanych w umowie. W tym celu musi jednak złożyć oświadczenie o odpowiedniej treści.

Z poważaniem,

Tomasz Aniukiewicz

radca prawny

Kancelaria Radców Prawnych „Aniukiewicz i Partnerzy” sp.p.

ul. Św. Wojciech 25/2, 61-749 Poznań